

קהל עדת ישורון

י ר ו ש ל י מ

שעור מורינו הרב יהודה גנס, פרשת בא תשס"ח:

א] השתמשות בחדשים לועזיים

כתב החתם סופר (בספר תורת משה פרשת בא ובדרשותיו), שאסור להשתמש במנין החדשים הלועזיים, משום שנאמר "החודש הזה לכם" וכו', וע"ש שהחמיר בזה מאוד. אולם המנהג להקל בזה, וכן שמעתי בשם מרן הגרי"ש אלישיב שליט"א שלדינא יש להקל בזה.

(ויש לדון לשיטת החת"ס האם מותר להדפיס במכשירי הבנקים דף חשבון וכדו' באופן שפסיק רישא דניחא ליה שמדפיס כאן את התאריך הלועזי, ועיין).

והנה מקור הדברים הוא מדברי הרמב"ן פרשת בא על הפסוק "החדש הזה לכם" יעו"ש היטב.

וע"ש שכתב שם שלאחר שעלו מבבל התחילו למנות בשמות תשרי חשוון וכו', שהם שמות בבליים, זכר לגאולת בבל. וצ"ע, דאם מדאורייתא צריכים למנות החדשים מניסן זכר ליציאת מצרים, איך בטלה המצוה בעלותם מבבל.

ובאחרונים כתבו בשם ספר העיקרים (ג, ט"ז) שמצוה זו בטלה בעלותם מבבל, ותמהו על זה האחרונים דהלא אחד מי"ג העיקרים היא שזאת התורה לא תהא מוחלפת, ואיך שייך לומר שהמצוה בטלה.

אולם כבר מצינו כעין זה בגמ' סוף פ"ק דברכות, דישנה דיעה שלימות המשיח לא יזכירו את יציאת מצרים, אלא את הגאולה העתידה, וגם שם יש לתמוה איך יתכן שתיבטל מצוה. ועל כרחק צ"ל שם שגדר המצוה היא הזכרת גאולתינו, ועד הגאולה העתידה מתקיימת המצוה במנין מניסן, ואח"כ תתקיים המצוה ע"י הזכרת הגאולה האחרונה. וא"כ גם בזה יש לומר שהמצוה היא למנות החדשים באופן המזכיר את הגאולה, ולכן עד ימי בית שני התקיימה המצוה במנין מניסן, ולאחר מכן מתקיימת המצוה בקריאת השמות תשרי חשוון וכו'.

אלא דעדיין צ"ע, דגם קודם ימי בית שני מצינו שמות לחדשים, ירח בול וירח זיו, ומדוע לא היה בשמות אלו משום ביטול מצות עשה דהחדש הזה לכם. ובשו"ת בנין שלמה סימן כ"ב כתב דהמצוה היא רק שכשמקדשים בית דין את החודש יזכירו את מנין החודש, אבל אין מצוה על שאר בני אדם. אולם כבר העיר במנחת חינוך שלא מצינו שכשקידשו בית דין את החודש הזכירו את מנינו.

ובמנחת חינוך כתב שהאיסור הוא רק למנות את החדשים במנין אחר, אבל אין איסור כלל לקרותם בשמות, וזהו הטעם שקוראים תשרי וכו'. (וכן ראיתי מביאים בשם מהר"י בן חביב ובשם הגט פשוט).

ולשיטתו, בשמות ינואר וכדו' ודאי שאין איסור. אולם עדיין צ"ב מדוע נהגו להקל אף במנין החדשים הלועזיים.

קהל עדת ישורון

י ר ו ש ל י ם

והנה איתא בגמ' (בר"ה ז.): "ת"ר באחד בניסן ראש השנה לחדשים" וכו', והקשה הרשב"א למאי נפ"מ בזה, ותירץ שנפ"מ להבנת המקראות ע"ש. ומבואר מדבריו דפליג על הרמב"ן, דלרמב"ן הלא נפ"מ שאסור למנות במנין אחר. ובמנחת חינוך תמה על הרמב"ם שהשמיט את המצוה למנות מניסן, ולהנ"ל יש לומר דס"ל כשיטת הרשב"א, ואתי שפיר מנהג העולם שסמכו על שיטת הרמב"ם והרשב"א.

ועוד נראה בזה, דהנה עיקר מהות שם **חודש** הוא על חידוש הלבנה, אולם השם חודש בתאריך הלועזי אינו אלא מושאל מהחודש שלנו, ואינו אלא אחד חלקי 12 של שנת החמה, ובאותה המידה היה אפשר לחלק את שנת החמה לכל מספר אחר, והלא אין שום דבר שקורה בהתחלפות החודש שלהם (ואף המזלות אינם מתחלפים בתחילות החדשים שלהם כידוע), ולכן מסתבר שלא שייך לאסור לקרוא את חדשיהם לפי מנינם, דהאיסור הוא בקריאת ה**חדשים**, אולם חדשיהם אינם חדשים כלל ועיקר, ואתי שפיר המנהג להקל בזה. (ומצאתי אחר כך שהקדימני כבר בסברא זו הגר"א וייס שליט"א בספר מנחת אשר על שמות).

ב] מתי נברא העולם, האם בניסן או בתשרי

בפירוש הרשב"ם על התורה כתב, שמזה שאמרה התורה "החדש הזה לכם" זהו ראיה לסוברים שבניסן נברא העולם, ע"ש. אולם הרמב"ן כתב שהשנה מתחילה מתשרי, ורק החדשים מניסן, ולשיטתו אין ראיה כלל, ואדרבה קשה לשיטתו לסוברים שבניסן נברא העולם מדוע השנה מתחילה מתשרי, וע' בדברי הר"ן (בר"ה ג. מדפי הרי"ף ד"ה בר"ה) שביאר למ"ד זה מדוע ר"ה הוא יום הדין (יעו"ש היטב), ולענין קביעות השנה עדיין צ"ע מדוע נקבע שהשנה מתחילה אז.

וע' בביאור הגר"א (או"ח ריש סימן תקפ"א) שביאר שחילוק המנהגים בין בני אשכנז לבני ספרד ממתי לומר סליחות לפני ר"ה תלוי בנידון איך נקטינן לעיקר אם בתשרי נברא העולם או בניסן, שבני אשכנז נקטו שהעיקר שבתשרי נברא העולם, ולכן מתחילים סליחות מיום בריאת העולם (דהיינו בכ"ה באלול - חמשה ימים לפני ר"ה, שר"ה היה היום השישי שבו נברא האדם, אלא שאם חל ר"ה ביום חמישי שכ"ה אלול חל בשבת מתחילים מיום א' שהוא כ"ו אלול, דבשבת אין אומרים סליחות), ובני ספרד נקטו שהעיקר שבניסן נברא העולם, ולכן אין מעלה לימים שקודם ר"ה, ולכן נהגו להתחיל מתחילת אלול יעו"ש (ומקור דבריו הם מדברי הר"ן הנ"ל).

ויש לעיין לדבריו, הרי גם בני אשכנז נהגו לומר ברכת החמה בניסן, ואם נקטו שהעיקר שבתשרי נברא העולם, א"כ מה המקום לברכת החמה בניסן כלל, וצ"ע.